

TYTTÖ- NIMI

Tommi Liimatta

Romaani

LIKE

Tommi Liimatalta on aiemmin ilmestynyt seuraavat
romaanit Like Kustannuksen julkaisemana:

Hautajaiskengät (2021)
Saaret kuin sisaret (2019)
Autarktis (2017)
Jeppis 2 (2016)
Jeppis (2014)
Rautanaula (2013)

Taiteen edistämiskeskus ja Alfred Kordelinin säätiö
ovat tukeneet tämän teoksen kirjoittamista.

© Tommi Liimatta & Like Kustannus /
Kustannusosakeyhtiö Otava 2024

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

ISBN 978-951-1-48904-7

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2024

Paikallisiikenteessä

Vaalea nainen nousi bussiin torin jälkeiseltä pysäkiltä, kopisteli kenkensä kumimattoon ja ojensi matkakortin lukulaitteeseen. Hän soi kuljettajan suuntaan hymyn, mutta sammutti ilmeensä saman tien.

Miksi hymy sammui, sen kolmannella penkkirivillä istuva Janne kyllä tiesi: istumatyössä lihonut kuljettaja vain tuijotti näyttöä nähdäkseen että kyytitaksa rekisteröityi. Maksu oli hänelle tärkeämpi asia kuin matkustajan ulkonäkö. Kasvoilla oli merkitystä vasta kun matkustaja aiheutti häiriötä: naama pantiin mieleen.

– Saila, Janne huudahti vaalealle naiselle ja osoitti vieruspenkkiään. Saila nyökkäsi, tuli Jannen kohdalle, taittoi talvitakkinsa helman alleen ja istuutui. Saila säilytti ryhtinsä myös kapeassa bussinpenkissä. Tyttärensä kautta Janne tiesi että kouluterveydenhuolto vahti erityisesti tyttöjen ryhtiä. Selkärangan terveyttä syyntätiin ja tarvittaessa korjattiin heti alakoulussa niin että lyyssä kulkeva normaalipituinen, varhaiskeski-ikäinen nainen pisti oikein silmään.

Saila ei ole lyyssy, ja hänen ikäänsä tuon kuljettajan olisi vaikea arvata, Janne uskoi. Ikä alkaa kakkosella, sillä varmasti Sailan kolmekymppiset oltaisiin Pohjoismaisessa Keittiötarviketukussa noteerattu: kakkupala kesken työpäivän jättää muistijäljen. Esa kyllä tietää Sailan iän tarkalleen, koska on firmaan tämän palkan-
nut ja paperit nähnyt.

Sailan ikä ei oikeasti Jannea juuri kiinnostanut, mutta ajatus karkaa oleollisuuden ulkopuolelle paikallisbussissa, jonka puuduttavalla reitillä ei ole päivittäin muuta uutta nähtävää kuin tiettyt. Tätä linjaa Janne kulki töihin, kun Kerttu tarvitsi autoa ja pyöräkaista oli ummessa tai jäässä, ja tänään Janne jäisi kyydistä paljon aiemmin eli Esan kotipysäkillä. Kuten Sailakin.

– Lauantaikaupoiltako tulet, etkös sinä asu eri suunnalla, Janne kysyi.

– Olin kuntosalilla.

– Mitä?

Lahjakassi rapisi kun Saila nojasi Jannen puoleen: – Olin kuntosalilla. Kävin siellä suihkussa ja kuivasin hiukset, enkä halunnut hiota uudelleen, joten otin bussin.

– Olisi mennyt vähän juoksemiseksi, Janne arveli ja katsoi puhelimesta ajan. – Me taidetaan olla synttäreiden viimeiset vieraat. Salilla mahtoi olla tänään hiljaista?

– Oli siellä ihmisiä, Saila sanoi. – Ne, jotka tulevat salille lauantaina kello kolmetoista, eivät ole väsyttäneet itseään perjantai-ilta.

– Eivät kai.

– Heitä on koko ajan enemmän, Saila lisäsi. – Terveys on trendi.

Bussi jarrutti. Tuulilasissa näkyi pipopää. Kuljettaja äsähti vierailijalle kielellä.

– Onko sinulla treeniohjelma, Janne kysyi.

– Ihan semmoinen oma, Saila vastasi. – Ohjaaja tyrkytti heti alussa *personalia*, mutta en ruvennut maksamaan. Minä treenaan yhtä lihasryhmää per kerta ja seuraavalla kerralla toista... hyvä kun muistutit, pitää ottaa proteiinia... salilla käynti on enemmän ehkä piristystä. Että viikossa on ohjelmaa, enkä vain kotisohvalla yksin ahmi sarjoja.

– Mmm.

- Ja salille kun menee, siellä on pakkokin tehdä.
- Katsooko muut treenaajat pahasti, jos ei hulluna pumpppaa?
- Ei, kun laitteet syylittää! Ruudussa näkyy lihasrasitus ja vääntökerrat ja kalorinpoltto. Laskuri nollautuu, jos vääntöön tulee tauko. Ja ruudussa juoksee kaikkia ihme viisauksia.
- Ai millaisia?
- ”Fitness means”, ei kun ”wellness”... odotapa... *hyvä kunto on ruumiin ja mielen tasapainoa.*
- Polkupyörän trippimittari on yhtä paha kirittäjä, Janne arveli.
- Jos minä olen polkenut kaksikymmentäyksi kilsaa, minun on pakko saada näytölle kaksikymmentäviisi tai kolmekymmentä. Kaksikymmentäneljä pilkku yhdeksän jäisi häiritsemään. Hävetää myöntää, mutta silloin minä veivaan kotipihalla ympyrää kunnes tasaluku täyttyy. Sitten on kaikki hyvin ja tulee uni.
- Ei tuo ole enää treenausta, Saila sanoi.
- Numeropakkomielteen tyydyttäminen on sitä ruumiin ja mielen tasapainoa, Janne huomautti. - Tasapaino vaatii kaksi asiaa.
- Sinulle se numero kaksi jaksaa olla tärkeä, Saila sanoi ja katsoi polviaan.
- Kaikkea pitää olla kaksi, Janne naurahti. - Lapsia pitää olla kaksi, ainokainen jää yksinäiseksi eikä opi jakamaan. Sillä Janit-rallakin saisi olla jo sisarus.
- Onhan Vuokko, Saila muistutti.
- Eikös Vuokko kirjoittanut viime vuonna? Niillä on liian iso ikäero, ja kokonaan eri vanhemmat.
- Lumipalteet tärisyttivät renkaita kun bussi kääntyi oikealle.
- Paina nappia, minä tunnistan tuon pihlajan, Janne sanoi.
- Jarrutusmatka oli lyhyt, vajaa bussinmitta. Kun Janne ja Saila olivat poistuneet kyydistä, kuljettaja kaasutti temperamentilleen uskollisesti ja liukasti pysäkin uria entisestään.

Saila pyyhki takkiaaan kuin se olisi penkissä likaantunut.
– Miksei sinun vaimo tullut? Eikö teillä ole lapset aika isoja.

– Ei Kerttu ole sillä lailla Esan ystäviä. Ollaan me pariskunnittain illallista syöty, mutta ei siitä perinnettä tullut.

– Eikö Jaanankaan ystävä?

– Ei kai naiset automaattisesti keskenään ystäväysty, Janne sanoi.

– Ei kai ketkään, jos ei löydy mitään yhteistä, Saila myönsi ja katseli sivuilleen. – Kummalla suunnalla on lähempänä suojaatie?

– Me ollaan aika puolivälissä korttelia, Janne sanoi. – Silloin se on ihan sama.

Janne katsoi tien takana nousevaa kerrostaloa ja haki katseellaan yläkerroksesta esimiehensä ikkunat. Tuo on Esan ja Jaanan parveke ja tuo niiden keittiö, mutta ikkunassa ei paista Janitran malttamattomat kasvot. Emme ole myöhässä ja meitä ei odoteta, tai olemme myöhässä ja meitä ei odoteta.

Janne käveli Sailan perässä risteykseen odottamaan vihreää ja rypisti otsaansa. Miksi edes oletan että Janitra odottaisi vieraita *malttamattomana*? Tyttö täyttää kahdeksan vuotta, mutta pelkkä ikä kertoo hänestä vain vähän.

Ja kun astun heidän kynnyksensä yli, minusta tulee *Lanko-Janne*. Se kertoo minun ja Esan väleistä paljon, se kertoo kaiken.

Syntymäpäivä

”Äiti, laita minulle peitto päälle.”

”Anna pusu.”

”Antaisitko nallen syliini?”

”Halitaan!”

”Hyvää huomenta, äiti!”

”Kii-tos!”

”Lauletaanko lastenlaulu?”

”Mennään leikkipuistoon!”

”Minulle tuli pipi!”

”Laitetaan siihen laastari.”

– On aika hauska, Janitran isäpuoli Esa sanoi. – Paina vielä.

”Olet kaikkein paras äiti!”

”Olet paras!”

”Rakastan koiranpentuja.”

”Rakastan sinua, äiti!”

”Saisinko jotain juotavaa?”

”Vaihdettaanko vaatteet?”

”Äiti, laita minulle peitto päälle.”

”Anna pusu.”

”Antaisitko nallen syliini?”

– Nyt se taisi mennä ympäri, Esa sanoi.

– Kuusitoista eri lausetta, Janitra sanoi.

– Miten sinä tuon ehdit laskea, Saila ihasteli. – Olet sinä kyllä etevä!

– Tosi kiva lahja, Janitran äiti Jaana sanoi. – Sanopa Janitra nyt Sailalle kiitos.

– Kii-tos, tyttö matki nukkea ja tunnusteli sen vartaloa. – Rinta-tasku, tämän jutun voi ottaa pois. Tästä napista se ääni tulee kun painaa.

– Älä sitä pois ota, Pihla-Pauliina esteli. – Ettei mene hukkaan.

– Janitralla pysyy kyllä tavarat tallessa, Jaana vakuutti.

– Minä panen tämän omaan taskuun ja painelen nappia aina kun olen sinun kanssa kaupassa!

– Jos nyt et kuitenkaan.

– Näytähän minulle, Esa pyysi. Hän painoi valkoisen kotelon nappia. ”Halitaan!” kajahti tukahtuneesti pienestä kaiuttimesta.

– Mun eksällekö tämä puhuu, Klaaralta piti sitä intimiteettiä kättää.

– Esa, Jaana torui.

Pihla-Pauliina kosketti violettiä korvakoruaan ja sanoi: – Kiel-tämättä tuolla nukella vaikuttaisi olevan äiti, jolle läheisyys on *hieman...* nukke on tottunut pyytämään kauniisti, jotta edes sen perustarpeisiin vastattaisiin.

Esa tutki kohotekstiä muovikotelon pohjassa. – Kiinassa val-mistettu... ainahan nämä on. Kiinan paristoleluissa käytetään tosi vanhentunutta tekniikkaa. Ne tyhjentää vanhat komponentti-varastonsa leluihin. Halvimmassakin nykypuhelimessa on helka-tin hyvä ääni ja paljon pienempi kaiutin kuin tässä.

– Kotona sanottiin kajuutin, Lanko-Janneksi muuttunut Janne muisteli sohvalta.

– Isäukko puhui ämyreistä, Esa sanoi. – Hänen nuoruudes-saan kaiuttimet tehtiin Euroopassa, Japanissa ja Amerikassa eikä hitto vie Kiinassa nekin. Halvassakin patteriradiossa oli siistit aikaihmissen juotokset.

– Kiinasta tulee maailman johtavat ja vanhimmat filosofiat, ja sinä se vihjailit lapsityövoiman käytöstä, Pihla-Pauliina moitti.

– Minä melkein Esa väitän, että seitkytäluvulla oli elektroniikka-juotoksiin jo automatiikka, Lanko-Janne sanoi. – Enkä usko, että kuumaa kolvia on annettu pikkulapsen käteen edes Kiinassa.

– Oli miten oli, tässä on onneton kaiutin, Esa sanoi.

– Meillä ei nuista tekniikoista ole tietty puhua, Jaanan sisar Maarit sanoi yrttisakset kädessään. – Äiti vaan sanoo että paa telekkari pienemmälle.

– Eikö niin päin että isonna, että kuulee uutiset keittiöön, Jaana huomautti.

– Tämän nuken psykologinen profilli on hyvin mielenkiintoinen, oikeastaan hyvin traaginen, että miten sinnikkäällä pirteydellä se hakee äidiltään myönteistä huomiota, Pihla-Pauliina sanoi.

– Tosi kiva lahja on, Jaana nyökkäsi uudelleen Sailalle.

– Minusta se näytti marketin hyllyllä niin sievältä, Saila sanoi. Synttärিসankari istutti nuken sohvaan ja meni itse nojatuoliin lehden ja kynän kanssa.

– Mitäs sinä nyt keksit, Saila kysyi hymyä äänessään.

– Ratkon sudokua, Janitra vastasi.

Siitäs sai, Jaana ajatteli. Halpa tai kallis nukke, pehmeä tai kova, vaalea, tumma, iso, pieni – ei Janitra leiki. Ei ole välittänyt nukeista. Oppi neljävuotiaana lukemaan, kuin olisi odottanut juuri sitä taitoa. Tyttö tutkaili meidän kirjahyllyä niin innokkaana, että nostin ylähyllylle ne seksi- ja huumekirjat, joista itse innostuin viisitoistavuotiaana. Antaa sen maailman vielä odottaa muutaman vuoden... ainakin seitsemän vuotta.

Ylpeään mielialaan lepatti pieni musta perhonen.

Noin pystyt, eikä tukiliivejä.

Jaana poimi turkkilaismatolta nuken käärepaperit ja vei ne keittiöön. Tiskipöytään nojaava Pihla-Pauliina siirsi lantiotaan jotta Jaana sai vedettyä esiin jätteenlajitteluvaunun. Jaana vilkaisi

kuuden hengen pöytää, jonka päätyyn oli tuonut lisätuolin Janitran siskopuolen huoneesta.

– Keititkö sinä toisen pannun, Jaana kysyi.

– Eka satsi on termoksessa ja toka tippui just, Pihla-Pauliina vastasi.

Maaritilla oli salaatti valmiina. Hän ei tavallisesti jaksanut lukea valmistusohjeita eikä käyttöohjeita, nyt oli pakottautunut lukemaan koska oli vieraana ja kummastellut siskonsa päättämän salaatin aineksia. ”Ei appelsiini kuulu salaattiin, silloin se on hedelmäsalaattia.” Maarit sanoo *appelsiini* eikä edes huomaa, Jaana oli ajatellut. Hän oli joutunut paahtamaan pinjansiemenet kuivalla pannulla kun Maarit kieltäytyi, tämän mielestä siemenet nypitään roskiin, ainakaan niitä ei salaattiin lisätä.

– Tulkaahan pöytään, Jaana sanoi.

Lanko-Janne, Saila ja Pihla-Pauliina istuutuivat vieretysten, Maarit ja Esa toiselle puolelle. Jaana jäi vielä jalkeille ja toi maitokannun. – Sinäkin Janitra, hän komensi.

Tyttö laski sudokulehden sivupöydälle, nousi nojatuolista, asetteli lehden pöydänreunan suuntaisesti ja tuli sankarin paikalle päätytuoliin.

– Minä en tiennyt mitä sinä tarvitset, Pihla-Pauliina sanoi ja ojensi pienen liilakyntisen nyrkkinsä jonka sisältä paljastui sydäntikkari. – Niinpä minä annoin sinun äidille vähän rahaa. Hän tietää paremmin.

– Raha ja vaate on lahja lapsen *äidille*, Esa hymähti.

– No lapsihan se vaatetta käyttää, Maarit sanoi.

– Ja äiti valitsee mitä lapsi aamulla pukee, Lanko-Janne sanoi.

– Taitaa Janitra itse valita omat päälle pantavansa, Esa sanoi.

– Semmoista taistelua on harva se aamu.

– Taistelun alkaessa sinä olet jo matkalla töihin, Jaana huomautti. – Eikä se enää niin ikävää ole, vai mitä Janitra?

Maarit kaatoi itselleen kahvia ja kaivoi käsilaukustaan Hermetas-putkilon. – Mahdatkos olla semmoinen kapinallinen, hän sanoi Pihla-Pauliinalle. – Meille kun opetettiin lapsena että vain jumalaton antaa lahjaksi rahaa.

– Kolehdiissako ei ole mitään jumalaton, Esa kysyi.

– Aika jännä ajatus, että olisi kapinallinen mutta ei tietäisi olevansa, Pihla-Pauliina sanoi. – Ei, katsos, rahassa on oma voimansa. Ja kolikossa varsinkin, jos tiedetään kenen hallussa kolikko on aiemmin ollut.

– Mutta raha itse ei tiedä, kellä se on, Lanko-Janne sanoi.

– Rahalla on aina kaikki hyvin.

– Eipäs ole, Esa sanoi. – Raha on semmoinen eläin, että se lisääntyy vain suotuisissa olosuhteissa. Silloin sanotaan että raha poikii.

– Saanko minä leikata jo, Janitra kysyi.

– Lelu ainakin menee suoraan lapselle, Saila sanoi, mutta kaula punoitti: hän ei ollut enää ihan varma.

Jaana ei välittänyt kertoa että Janitra ei leiki. Leikkimisessä on tytön makuun liian vähän sääntöjä. Tai säännöistä neuvotellaan pitkin matkaa. Ja kun säännöt sovitaan yhdessä, niitä ei suinkaan kiristetä vaan suoritetaan, jotta myös hitaammilla olisi kivaa. Tämän Janitra oli päiväkodin ja koulun pihaleikeissä huomannut ja kaikki helppous pitkästytti häntä. Pelit olivat toinen juttu, mielisimpia pulmapelit joita ratkottiin yksin, omien hoksottimien varassa: silloin ei oltu pelikaverien taitamattomuuden, kärsimättömyyden ja kiireen armoilla. Liian harvoin Jaanakin pelasi tyttärensä kanssa korttia. ”Keskity”, Janitra saattoi kehottaa kun he pelasivat, mutta tyttö vain oli niin etevä.

Maarit jo tiesi ettei Janitra ollut nukketyttöjä. Siksi hän antoi lahjaksi paloauton. Mutta leikkimättä sekin jäisi ja päätyisi aikanaan pihakirppispöytänsä. Auto ei edes ollut aidon yksityiskohtainen

eikä muovinenkaan vaan pellistä taiteltu, summittaisesti mum-
molanostalginen. Sisko oli napannut sen siitä sisustustavara-
liikkeestä, joka osuu silmään heti rautatieasemalla. Ja kenen nos-
talgiaa peltiauto muka on? Meidänkin vanhempamme leikkivät
jo muovileluilla.

Janitra oli käännellyt lahjaa kohteliaasti ja asettanut sen olo-
huoneen lipastolle.

Jaana pyysi ystävättäreltään sytyttimen.

– Kakkukynttilät sytytetään *aina* tulitikuilla, Pihla-Pauliina
huomautti ja ojensi tikkurasian. – Ja kynttilöiden pitää olla vär-
jäämättömiä. Ja käyttämättömiä, se tuo hyvää onnea.

– Mitä tuhlausta, Esa hörähti. – Viime vuoden kynttilät on
aivan hyviä, eihän ne koskaan pala kuin hetken!

– Älä kulta vielä puhalla, otetaan kuvia, Jaana muistutti.
– Janitra halusi Elon Muskia muistuttavan kakun. Osasivat leipo-
mossa tehdä aika näköisen, vai mitä?

– Elon kuka, Saila kysyi.

– On näköinen, Esa myönsi ja nosti kameransa. Janitra nosti
leukaansa ja otti ilmeen.

– Nyt saat puhaltaa, Jaana sanoi.

– Onnea Janitra, Maarit huudahti. – Mutta yksi kynttilä jäi!

– Jos viimeinen kynttilä jää eloon, se ennustaa sitä että, Pihla-
Pauliina aloitti.

– Puhutaanko siitä myöhemmin, Jaana pyysi. – Janitra ei vain
jaksanut puhaltaa.

– Olisin jaksanut, mutta oli roska kurkussa, Janitra sanoi ja
puhalsi kahdeksannen kynttilän sammuksiin.

– Onnea, Lanko-Janne sanoi ja ojensi kovan paketin. Kää-
reestä paljastui *Historian suurnaisia* -niminen kirja. Nyt Janitran
katse syytyi. Hän nousi ja juoksutti kirjan huoneeseensa.

Tätä lahjaa tyttö ei hylännyt koristeeksi olohuoneeseen, Jaana

huomasi ja toivoi etteivät toiset huomanneet. – Hyvän kahvin kei-
tit, hän kiitteli ystävätärtään.

– Kiitos, mutta minä olenkin harjoitellut, kotona on sama kei-
tin, Pihla-Pauliina kertoi. – Ja mikä tärkeintä, sama mittalusikka.
Mutta keittääkö joku omasta mielestään huonoa kahvia?

– Töissä jotkut valittaa kun on minun keittovuoro, Saila sanoi
ja rinta punetui.

Vielä ei pullaleipä Kerry lantioon, Jaana ajatteli Sailaa katsoes-
saan. Mutta katsotaanpa viisikin vuotta.

– Sitä tottuu siihen omaan valmistustapaansa, Esa lohdutti
Sailaa.

– Ihan hyvää kahvia sinä teet, Lanko-Janne sanoi. – Me vain
ollaan tämmöisiä kylmäverisiä työpaikkakiusaajia.

– Laiha kahvihan se on pahin pelko, Maarit sanoi. – Ja iso
häpeä jos on vieraita.

– Ei se liian väkeväkään mene, Jaana sanoi.

– Jätät juomatta jos lipsahtaa väkeväksi, ei keho näitä myrkkijä
yhtään tarvi vaikka kaipaakin, Pihla-Pauliina neuvoi. – Sanon,
vaikka kahvista ihan tykkään.

– Minä tein äkkiä toisenkin salaatin, jossa ei ole mitään sieme-
niä, Maarit ilmoitti.

– Ai ihanaa, onko tuossa siemeniä, Saila henkäisi.

– Hyvä vaan että teit, Lanko-Janne lohdutti Maaritia. – Kaik-
kea pitää olla kaksi. Työkaluja, telkkareita, mustia farkkuja, avai-
mia, aurinkolaseja, miksei salaattejakin.

– Mitäs me Janitra lauletaan kun sinä leikkaat kakun, Jaana
kysyi.

Ei pitäisi puhua fiksun lapsen yli ja ohi.

– ”Työtä työtä työtä tehdään, että että leipää syödään.”

– Kommarien laulu, Esa haukahti. – Missä sinä tuon olet
kuullut?

– ”Työ ihmisen tuo tekijälleen mielen niin iloisen”, Janitra jatkoi.

– Janitra katsoi dokumentin suomalaisen lastenkulttuurin historiasta, Jaana auttoi. – Leikkaapa nyt, vaikka tuosta Elon Muskin poskesta.

– Minä haluan koko tuon suun!

– Et kyllä saa sitä yhteen palaan, Lanko-Janne naurahti. – Tai tulee leveä sektori.

– Tulee yhtä leveä kuin on firman palkkamenot ympyrädiagrammissa, Esa sanoi. – Jaa, minun pitää pienentää teidän palkkoja että kilpailukyky kasvaa.

– Ellei me sen seurauksena irtisanouduta, Lanko-Janne hymyili.

– Hyvä ajatus, silloin ne palkkamenot vasta pieneneekin, Esa vastasi. – Pelkkiä menestyksen jarruja te muutenkin olette.

Ovikello soi.

– Sankari avaa, Janitra vaati kakkulusikka ilmassa. Elon Muskin kasvoista oli jäljellä otsa ja kulmakarvat.

– Ei me odoteta enää vieraita, Jaana ihmetteli ja meni eteiseen. Hän avasi oven ja samassa tajusi: olisi pitänyt arvata.

Olisi pitänyt katsoa ovisilmästä.

Pitkällä miehellä oli vaalea päällystakki, alla valkoinen puvuntakki ja silkkinen kaulaliina, buutsit ja silitetyt farkut. Hän nosti kassistaan päärynäkuvioiseen paperiin käärityn paketin.

– Hyvää päivää, mies sanoi. – Onko se minun synttärityttö kotona?

– Ei ole, Jaana vastasi. – Ei sinulle.

– Kuka se on, tyttö huusi, oli tulossa keittiöstä eteiseen. Jaana hätisti häntä kauemmas.

– Isi täällä, mies huikkasi Jaanan olkapään takaa.

– Setä täällä on erehtynyt ovesta, Jaana sanoi tyttärelleen ja kamppaili ovea kiinni.

– Minulla on tämä lahja, mies sanoi avuttomalla äänellä.

– Työnnä se kuule..., Jaana kuiskasi ja potkaisi miestä sääreen. Buutsinkärki nousi kynnykseltä ja Jaana sai oven kiinni.

Sydän hakkasi. Jaana nosti käsivarsiaan. Kainalot olivat leहतaneet märiksi.

– Kuka se oli, Janitra kysyi.

– Joku vaan. Ei kukaan. Palataan pöytään.

– Miksi se sanoi isi?

– Kaikkea pitää olla aina kaksi, Lanko-Janne sanoi.

– Ole sinä nyt hiljaa, Jaana käski.

– Kuka se oli, tyttö tivasi ja kiipesi tuoliinsa. Esa otti häntä kädestä.

– Kuule, lauletaanko taas joku laulu? Vaikka... vaikka...

Jaana kaatoi itselleen kahvia. Sitä läikkyi liinalle.

– Äiti, miksi se sanoi isi, Janitra tivasi.

– Koska se on hullu.

– Nyt vaiti, Esa komensi. – Tässä perheessä ei hullu-sanaa käytetä ihan kevyin perustein!

– Anteeksi. Ei käytetä.

– Se sanoi itseään minun isiksi!

– Setä on ollut... setä ei... ei ehkä ihan elä tässä meidän todellisuudessa.

– Hän on siis palannut, Pihla-Pauliina sanoi.

– Ei ole löytänyt... tuota noin... parasta tasapainoa elämässään, Esa sanoi.

– Tasapaino on hyvä sana, Pihla-Pauliina huomautti.

– Erittäin hyvä, Lanko-Janne sanoi.

– Itsekin sitä tietysti joskus toivoo, että elämä olisi pelkkää syyspäiväntasausta, Pihla-Pauliina jatkoi.

– Ai, Maarit sanoi ja tuijotti puhujaa.
– Niin, syyspäiväntasauksena on yhtä paljon valoa ja varjoa.
– Kyllä minä syyspäiväntasauksen tiedän, mutta eikö enempi valo kummiskin ole monelle se suurin toive, Maarit kysyi.

– Toive voi olla, mutta silloin se ei ole tasapainoa, Pihla-Pauliina sanoi ja hymyili. – Liika auringonpaiste on valheellista. Valo ei kypsytä ihmistä kohtaamaan niitä väistämättä eteen tulevia vastoinkäymisiä. On se sitten niinkin, että pitkäkestoinen varjoissa elely heikentää voimia kurkotella kohti parempaa.

– Tuo se on semmosta sielutiedettä että tokko oikein tiedettä, Maarit naurahti. – Kyllä minä sitä juhannusta odotan ja marraskuuta en yhtään kaipaa, hyi olkoon.

– Juhannus tuntuu makeammalta kun sen molemmin puolin on pimeä ja kylmä jakso, Pihla-Pauliina jäsensi kuin oppilaalle.
– Ikuinen karkkipäivä ei tuntuisi juhlalta.

Janitra pani suun miettimisasentoon eikä sanonut mitään.

– ”Wellness means physical and mental balance”, Saira sanoi vieressään istuvalle Jannelle.

– No mutta, Jaana sanoi ja löi kätensä yhteen. – Täällä onkin vielä yksi lahja, oikein erityinen lahja, nimittäin Vuokon kirje kahdeksan vuotta täyttävälle pikkusiskolle! Vuokko kirjoittaa Janitralle Norjasta.

– Kauanko se on siellä ollut, Maarit kysyi.

– Kolme viikkoa, Esa laski. – Vielä on ainakin viisi viikkoa jäljellä.

– Niin, kun hänellä on välivuosi, Pihla-Pauliina muisti. – Ei kiiruhtanut heti ylppärikesän jälkeen opiskelemaan... ja hyvä onkin että näkee ensin maailmaa, kyllä luentosalissa ehtii istua ihan riittämiin.

– Mistä se Norjan keksi, Maarit kysyi.

– Ei ainakaan meiltä, Esa vastasi. – Vuokko tiskaa jossain etelä-

Norjan ravintolassa, joka ei ole meidän tukun asiakkaita. Vuokko ei nimenomaan halunnut sellaiseen ravintolaan, johon meillä on valmiiksi kytty.

– Pelkäsikö että jos hän siellä mokaa, hän tahraa Pohjoismaisen Keittiötarviketukun maineen, Lanko-Janne kysyi ja naurahti, varmuuden vuoksi.

– Vuokkoa ei firma ja sen maine kiinnosta – ainakaan vielä, Esa vastasi. – Hän vain haluaa olla itsenäinen. Se tarkoittaa sitäkin että hän ei ole antanut meille ravintolan puhelinnumeroa.

– Ei hänellekään saa soitella, Jaana huomautti. – Tyrkytetty on, mutta Vuokko ei suostu omistamaan puhelinta.

– Aika erikoista nykyaikana, Saila sanoi. – Että nämä pinjan-siemenet on hyviä!

– No kuunnelkaas, Jaana sanoi ja oikaisi kirjepaperin taitoksen.

– Hei äiti, Janitra keskeytti.

– Mitä, kulta?

– Minä haluan järjestää ensi synttärit ampumaradalla.

Vuokon kirje Norjasta

Sekkingstad, 18. helmikuuta

Janitra ja kotiväki!

Parhaat onnittelut sinulle pikkusisko, en käsitä että olet jo kahdeksan, vastahan sinä olit neljä! Ja muistan, että silloin sinä aloit lukea kirjoja. En lähetä sinulle nyt luettavaa, vaikka syntymäpäiväsi onkin: lähimmän kaupungin kirjakaupoissa kaikki on norjaksi, ruotsiksi tai englanniksi. Mennään yhdessä valitsemaan kirja sitten kun palaan, vai mitä?

Taisinpa jo postikortissa kertoa, että tämä kylä on melkeinpä vain iso kalatehdas: asukkaita on noin viisisataa ja useimmat ovat kalanjalostuksen palveluksessa, tavalla tai toisella. Kymmenen kilometrin päässä on isompi kylä, Ågotnes, missä on palveluita ja teollisuutta, ja tunnin päässä Bergen, joka on jo oikea kaupunki. Toisin kuin Suomen maanteillä, matka-ajasta on vaikea päätellä etäisyyttä. Ja toisin päin. Vuonoilla tiet menee mutkaisesti vuorenrinteessä ja on ajettava hitaammin, näin talvella tosi varovasti. Mutta on täällä suorja ja nopeatakin teitä.

Tämä työpaikkani on perheyritys. Me kaikki asumme ravintolan yläkerrassa. Vaalea talo on Sekkingstadin vanhimpia rakennuksia, ja ikä kyllä näkyy: lukko oikuttelee, portaat narisee ja tuulella ikkunat helisee. Ulkona kopissa asuu lammaskoira ja lisäksi on kaksi kissaa ja vielä kolme muuta koiraa, jotka ovat aina sisällä.

Ne oikein tappelevat minun huomiostani! Ja voit uskoa, että koirankarvojen imuroiminen – joka on uskottu minun huolekseni – ei ole ihan nopea homma: täällä on joka huoneessa kokolattiamatot, kuin Englannissa.

Minulle on siis järjestetty yläkerrasta oma pieni huone. Ovea pitää nykäistä ylöspäin että se menee kunnolla kiinni. Osaan tehdä sen jo ajattelematta. Kirjoitan tätä mahallani sängyllä. Peitossa on leveä sahalaitakuvio. Meri on villinä. Pohjanmeren ja minun ikkunan välissä on Algrøyнан saari. Se on melko suuri, mutta merituuli pyyhkii sen yli ja paukuttaa talon rakenteita. Isäntäväki sanoo että myrsky on voimakkain silloin kun tuulee saaren pohjoispuolelta, missä avovesi jatkuu ulkomerelle. Ehkä saan vielä kokea sen. Nytkin tuuli ulvoo, hormit ulvoo ja koirat ulvoo, lammaskoirakin ulvoo vaikka se on tuotu sisälle. Oveni lonksuu itsestään. Talo on aika vetoinen vaikka Norjassa ollaankin. Mutta onhan minulla sähköpatja – ajattele Janitra, niin kuin kirjoissa!

Talon takapihakin on kuin seikkailukirjasta. Siellä on sekainen lautakasa, kasvihuone jonka ikkunat ovat menneet läpinäkymättömiksi ja vihertävät saumoista, ja kireäksi viritetty pyykkinaru joka ulisee tuulella kuin susi.

Perheen isä Ejnar omistaa tämän ruokaravintolan ja Ågotnessa pubin, mutta niiden pyörittäminen on käytännössä hänen vaimonsa Borghildin, vaimon veljen ja muutaman palkatun työntekijän harteilla. Hyvin he vaikuttavat siinä onnistuvan. Isä osaa ottaa rennosti, ja hänhän voi. Ejnar rakastaa pitkiä päivällisiä joilla keskustellaan kaikenlaisista aiheista, monesti siitä mitä on ollut uutisissa. Tytär Freyaa kiinnostavat myös kylän juurut. Äiti Borghild esittää että häntä juurut eivät kiinnosta. Päivällisen loppupuolella Ejnar kuuntelee kun muut keskustelevat. Sitten hän istuu nojatuolissa television ääressä, kunnes nukahtaa siihen.

Ja lisäksi on 23-vuotias poika Faste, joka asuu vielä kotona. Hän luultavasti ottaa ravintolan lähivuosina hoitoonsa, tai ehkä sen pubin. Olemme sen verran tutustuneet, että Faste pyysi minua laskettelumäkeen ja maksoi minunkin hissilippuni. Laskin ihan hyvin, vaikka edellisestä kerrasta on monta vuotta aikaa. Kaa-duin vain pari kertaa, ja se vain nauratti. Kun tulimme iltapäivällä kotiin – ”kotiin”, kai tämä alkaa kodilta tuntua, vaikka kaikki on väliaikaista – olin astua pulun päälle. Niin kesyjä ne täällä ovat. Mutta lokki on hallitseva lintu. Ne ovat kai eri lokkeja kuin Suomessa, ainakin niiden laulu on erilaista, rumempaa.

Voiko linnun laulu olla rumaa?

Kävin Fasten kanssa kahdestaan myös Bergenissä. Hänen mielestään Bergenissä ei ole paljonkaan nähtävää, mutta se kai johduu siitä että hän tuntee jo kaupungin eikä toki voi tietää, mikä siellä minusta olisi näkemisen arvoista. En halunnut vaatekauppaan, Faste meni yksin. Istuin kävelykadun penkille odottamaan, kunnes hän tuli ulos uusien housujen kanssa. Hän kysyi, oliko minulla ollut tylsää kun olin yksin, ja kun sanoin että ei suinkaan, hän ihmetteli.

Millaisissa tilanteissa sinulla on tylsää, Janitra? Minulla on tylsää vain silloin kun minun ei anneta olla omissa oloissani.

Sitten Faste vei minut McDonald'siin, mutta silloin minulla ei ollut nälkä. (Tai oli, mutta ei McDonald's-nälkä.) Aion mennä Bergeniin vielä toistekin. Se on vuonon rantarinteisiin rakennettu kaupunki, yksi Norjan suurimmista, en tiedä tarkkaa asukaslukua.

Eilen pyysin päästä käymään kirjastossa, ja Faste ystävällisesti lähti kuskiksi. Lähin kirjasto sijaitsee Ågotnesissä ja sinne menee suora tie. Ågotnesin kirjastossa on englanninkielisiä kirjoja sen verran, että kyllä minä sillä tarjonnalla seuraavat viikot pärjään. Faste katsoi mitä minä lainasin ja sanoi aikovansa vielä joskus kirjoittaa itsekin kirjan!

Tammikuussa ravintolassa oli ollut hiljaista. Niin on joka vuosi. Nyt on hiihtokausi ja kaikki pöydät varattuina melkein koko ajan. Tiistaisin ollaan kiinni. Aloitin työt keittiössä täyttämällä ja tyhjentämällä tiskikonetta, sitten aika pian rupesin keittämään ostereita ja nyt saan jo perata erilaisia kaloja. Jotkut niistä ovat Suomessa tuntemattomia. Kalan perkaaminen on tekniikkalaji, jossa voi aina tulla tarkemmaksi ja nopeammaksi. Muut työntekijät suhtautuvat minuun ystävällisesti. Heidän kanssaan ei ole pakko koko ajan puhua.

Kerro kaikille terveisiä Janitra, kirjoitan sinulle taas kun keksin uutta kerrottavaa!

Vuokko

Keikka

Pamaus kaikui rappukäytävässä.

Pitkä mies seisoj suljetun oven edessä ja piteli päärynäkuvioista pakettia, josta ei päässytäkään eroon. Hän pudotti sen kassiinsa.

Missä meni vikaan? Vaatetus oli puhdas ja moitteeton, tukka leikattu, pesty ja kammattu. Mieliala oli sovinnollinen ja ennustettava. Hengitys tuoksui pastillilta vaikka hän oli vesiselvä jo kolmatta päivää.

Mutta – nyt ehkä hieman ärsytti. Saattoi olla, että kolmas nollapäivä ei tulisi täyteen. Retkahtaisiko hän, sitä ei itse voinut tietää eikä estää: kun päänuppi keksii ruveta arvaamattomaksi, ei se kantajaansa varoita. Seuraavaksi huomaa että on lentänyt mukassa ulos, sormissa rubiinit, lähin kaupunki Södertälje.

Ei mielen synkkeneminen oma vika ole. Harvoinpa se on. Miksi hän ei saa nähdä omaa rakasta tytärtään tämän kahdeksanvuotispäivänä? Äidit, nuo vallanhaluiset suhdepelurit, estävät supertärkeitä isä-lapsi-välejä kehittymästä terveiksi ja tasapainoisiksi!

Tätä se linna tekee, lyhytkin parin vuoden kakku: vie kunian ja antaa maineen. Se tapahtuu jo ennen tuomion suorittamista, jopa ennen sen julistamista. Vieno epäilykin riittää. Eikä tilaisuutta kaiken korjaamiseen anneta. Vapautumisen jälkeen on taas uusia ovia, jotka suljetaan nenän edessä, ja kellon enempi rimputtelu vain pahentaa asiaa.

Mies hypisteli huiviaan. Suotta tuli tämäkin rätti hankittua,

eikä se edes nopeasti käynyt. Hälyttimen puoliskot pitää vetää irti toisistaan ja pyörittää hyvin hitaasti ettei vastuskuula jumahda neulaan. Pyörittely näkyy kameraan pienenä olkapäiden liikkeenä, mutta ei kyylä sitä huomaa vaikka tuijottaa monitoreja työkseen, jos itse samalla kulkee ympäri myymälää, on katselevinaan monia tuotteita, ja naamalla on avoin ilme.

Neula irtosi. Huiviin ei puhjennut reikää.

Tuon suljetun oven takana on neljä huonetta ja keittiö – vähintään. Neliöitä kai sata. Katalan porvarillinen kasvuympäristö pikku tytölle, joka tottuu turruttavan turvalliseen yltäkylläisyyteen ja oppii tavoittelemaan sitä lisää, vaikka hänellä voisi olla edessään myös vaiherikas ja jännittävä elämä. Voisi olla, jos äiti ymmärtäisi mikä on lapselle parhaaksi: sen oikean isän hyväksyminen perheenjäseneksi.

Rautakaide vavahti ja ulahti kuin sähkölanka pakkasessa. Joku otti kaiteesta tukea portaita kiivetessään.

Pitkä mies asteli Janitran kotiovelta loitommas. Nousija oli alemman kerroksen kohdalla. Portaikosta kohosi musta pipo, sitten koko hahmo: lyhyt mies paksussa talvitakissa. Hän kaivoi avaimen esiin ja käveli oven eteen. Nimiluukussa luki MAGNUS-SON, jonka U oli katkennut IJ:ksi, pitkä mies näki.

Patu viettää niin railakasta elämää että muovikirjainkin on murtunut.

– Anteeksi, hyvä herra.

Lyhyt mies, Magnusson, kääntyi, avain lukossa. – Niin?

– En tahtois millään muotoa häiritä, mutta... olin, nähkääs, menossa vieraisille, mutta kotonapa ei oltukaan.

Kunpa ei oven takaa nyt kuuluisi elämän ääniä.

– Ja nyt, tiedättekös, luonto kutsuu. Joten voisinko mahdollisesti käyttää eriötänne?

Magnusson tuijotti suu raollaan. – Vessaa?

– Käsitän vallan mainiosti että tämä on ehken tunkeileva pyyntö.

Vankilan kirjaston 1930-luvun ajanvieteromaaneista oppi ellei muuta niin kohteliaan kielenparren, jolla voi hölmistyttää varautuneet suostuvaisiksi. Toisiin se tepsii ja toiset uskovat nyrkkiä.

Magnusson katsoi avainkäätään, sitten miehen silitettyjä housuja. – No kai se käy.

Eteisen pienuus kavalsi asunnon yksiöksi. Vasemmalla lyhyt naulakko ja seinän takana kaiketi alkovi, oikealla ovi joka vahvisti pitkälle miehelle talon iän: silloin oli vallalla suuntaus että vessaan pannaan kapea ovi.

Pitkä mies lukitsi oven ja avasi housunsa. Mitä hän oikeastaan täällä teki, vieraan miehen vessassa? Mutta saman tien ei haluttanut poistua tuonne talveen, kun oli koko aamupäivän opetellut peilin edessä juttelemaan Janitralle, jonka viime näkemisestä oli niin kovin kauan. Puhumisen paine piti purkaa hallitusti, suunnata jollekin, miksei siis Janitran perheen naapurille, kelle lie Magnussonille.

Vanhemmissa kylpyhuoneissa on paitsi kapea ovi, myös heikko äänieristys. Pitkä mies yritti tiristää tippoja ulos: ilman äänitodisteita hän vaikuttaisi valehtelijalta. Ja silloin olisi astetta hankalampaa edetä asiassa. *Missä asiassa?* Kyllä sitä aina keksii sellaisen asian, johon tarvitaan toveri.

Pitkä mies veti rullasta metrisen pätkän, sylttäsi sen palloksi, kostutti hanan alla ja paiskasi voimalla pönttöveteen: lumpsahdus olkoon äänitodiste isosta hädästä, jos se tumpppi on tuolla kuulolla. Hän veti vessan ja avasi kohinan turvin peilikaapin. Ei mitään kiinnostavaa, ei muita reseptilääkkeitä kuin vatsatabletit. Hän sulki peilioven hitaasti ja yskähti ettei ovimagneetin napsu kuuluisi asukkaan korviin. Hän avasi oven ja tuli eteisen kautta varsinaiseen huoneeseen.

– Teillähän on mukava pikku pesä täällä.

Kaikki tasot olivat täynnä ikkunalautaa myöten: dvd-elokuvia, kirjoja, mainoslehtiä ja vaatekappaleita, ne tosin puhtaita ja viikattuja. – Rento ja elämänmakuinen koti, pitkä mies lisäsi ja hymyili. – Ja elämänmakuhan se on mauista paras!

Pikkuherra Magnusson kurkotti koskettamaan elokuvajulisteiden repeytynyttä reunaa, kuin kosketus taikoisi sen ehjäksi jälleen. – Miten sen nyt ottaa, niin.

Magnusson vaikutti nuoremmalta ilman turpeaa päällystakiaan. Silmien seudusta näki että hän oli vasta kolmenkymmenen nurkilla.

– *Taksikuskin* juliste, pitkä mies sanoi kunnioitusta äänessään. – Jodie Fosterin unohtumaton ensimmäinen roolityö!

– Ei ole ensimmäinen, Magnusson korjasi. – Fosterilla oli myös lapsirooleja... sellaisia terveitä lapsirooleja.

– Niinpäs olikin, pahus minun lahoa päätäni, pitkä mies myönsi nauraen. – Entäs Paul Schraderin käsikirjoitus, herranjumala miten... tarkkanäköinen moraliteetti!

– Niin.

– Moni luulee, että *Taksikuski* kertoo amerikkalaisen yökuskin elämästä, mutta siitähän ei elokuvassa ole ollenkaan kysymys, kuten sinä ja minä hyvin tiedämme, pitkä mies sanoi. – Se... Schrader ja Scorsese ovat siinä todella kiteyttäneet *jotain*.

– Ja Scorsesen oma cameo-rooli, aiheeseen lämpenevä Magnusson lisäsi. – Kun se takapenkillä selostaa kuskille, miten ampuu vaimonsa...

– Se on kyllä *niin* paha, *niin* paha, pitkä mies nauroi ja värisytti hartioitaan kuin pakkasessa. – Mutta Hitchcockin cameoihin ei kai koskaan liittynyt vuorosanoja?

– Hyvä kysymys, Magnusson sanoi.

– Minä pyöritin elokuvakerhoa *van...* varuskunnassa, pitkä mies sanoi.